

481a qualifica *orjol* de llemosí —⁴ A Menorca es creu que la persona a qui surt un urçol és avara (*AlcM*); MGadea dona en el seu diccionari la locució *tirar-li a un mussol* ('urçol') «aojar o hacer a uno mal de ojo»; Mistral (*TdF* s. v. *ourjòu*) reporta que entre la gent aquest tumoret es considera un càstig que Déu infligeix als qui hagin negat una cosa a una dona prenyada. *AlcM* ens descriu com la gent procurava desfer-se de l'urçol com si fos un mal esperit: el malalt trucava la porta d'algú, dient «Ave Maria!» i a la pregunta «Qui hi ha?» responia dient «Aquí us el deixo» i l'urçol passava al qui havia dit «Qui hi ha?»; veg. també n. 2. —⁵ Però en aquest sentit també pot ser una extensió del *mussol* (ocell). —⁶ L'etimologia del mot cèltic no és coneguda, si bé no s'ha de perdre de vista la semblança amb el gr. *σόπος* 'urna', però hi ha una gran objecció fonètica si és justa l'explicació de *σόπος* admesa per Pok. 1011 (perquè τϋ dóna σ- en grec però això no sembla possible en cèltic ni podem afirmar que ho fos en sorotàptic).

Urdim, urdir, V. *ordir* *Urdol* m. 'miol, crit del gat' (Pobla de S., *AlcM*): sembla ser onomatopeia del crit rodoladís d'aquest animal, com *urr-nool, urr-dool*; cf. *udol*, dels gossos i llops *Urea*, V. *orina* *Uredals, uredòspora*, V. *urent* *Uremia, urèmic*, V. *orina*

URENT, pres del ll. *ūrens, -ēntis*, participi actiu d'*ūrere* 'cremar'. □ 1.^a doc.: Lab. 1888.

Mot rar i tècnic. Altres derivats cultes d'*urere*: *ustió* [Lab. 1888], de *ustio, -ōnis*, 'acció de cremar', *ustori* [Lab. 1888].

Adurent [*febre adurent, DfA.*], de participi actiu d'*adurere* 'cremar lleugerament, abusar'.¹ *Adust, -a*, 'cremat, abrusat', 'de geni aspre' [1491, ex. infra], d'*adustus* 'cremat superficialment', 'cremat pel sol', pròpiament part. passiu del mateix verb: F. Marès en la seva *Hist. de Núria* (a. 1666) diu «la terra d'Urgell i Segarra són terras secas y *adussas* [sic] que acostuman passar alguns anys sens donar fruyt» (*DfA.*, que fa constar que s'escriu *adustas* en l'ed. de 1756; *adussa* sembla ser, doncs, un lapsus). En els textos de medicina medieval s'usa aplicat a la sang i als humors (= 'bilis, còlera');² així en l'incunable de 1491, Albert el Gran, *Quesits*: «--- e per la sua força sobre la vianda la convertex en fum ('vapor o gas en el ventre') e humor *adusta*» (*AlcM*), cf. «can colera sí torna *adusta*, / Que per tot ab lo sang s'ajusta» (Daudé de Pradas, citat per Raynouard v, 451a); notem a més aquest altre passatge dels *Quesits*: «--- perquè los malencònichs *adusts* són luxuriosos» (*AlcM*): potser la referència sigui als «humors melancònics» ('excitats, atdents') i no precisament a «persona aspre de geni, poc comunicatiu» com ho entén *AlcM*, cf. «--- havent feta la natura melça per evacuar la sanch de *humors malencòniques*» (*Quesits, AlcM*); en el pas a la idea de 'd'aspecte dur, de geni eixut i aspre' molt probablement es va partir de la noció de 'd'aspecte sec i color negrenc' i alhora 'la sang ardent' del qui patia la con-

dició de la «la sang adusta»; en tot cas, ja apareix en Belv. 1803 («*adust: tetricus, asper*»), Lab. 1839 («*adust, de geni aspre*»); el menorquí Ruiz i Pablo empra «--- la sort *adusta* ---», i Miquel Llor deia un cop «Li observa una expressió *adusta*, d'home contrariat» (*AlcM*). *Adustament. Adustesa*.

Adustió ['combustió', S. xv, *DfA.*, 'acció de cremar, de cauteritzar; l'efecte' *DfA.*], del ll. *adustio, -ōnis* id.; com a terme de medicina referent a la condició «adusta» de la sang i dels humors (n. 2) apareix en Cauliach («De sanch no loable per la substància e *adustió* són engendrades totes pústules», a. 1492) i en Albert el Gran, *Quesits* («La verdor e negresa significa *adustió* de còlera», «De açò appar que una general ocasió de maior negresa de pels és gran *adustió* de fum» ('vapors del ventre'), a. 1491), *AlcM*. *Adustiu* [1491, «--- per gran calor *adustiva* ---», Albert el Gran, *Quesits*].

Comburiu, ant. [1412]. *Comburent* [S. xv?], «Tractat de medicines *comburentz*», *DfA.*, que cita, segons sembla, d'una versió catalana del famós llibre d'Albucassis;³ Lab. 1888], del part. actiu de *comburare* 'cremar' (anteriorment *amburere* 'cremar al voltant', amb el prefix reemplaçat per *comb-*, amb valor de 'compleció de l'acció, a partir de Ciceró). *Comburiu* 'cremar', ant. [*comburiu* ab cauteris], S. xv?, *DfA.*, i veg. n. 3]. *Combustar*, ant. [S. xv, un ex. de la *Vida de Sta. Paula, DfA.*]. *Combustibilitat. Combustible* [Llull «la forma del foc qui ha virtut --- segons que la matèria *combustible* --- pot abastar» (*A. Sci.* II, 166); Lacav. 1696]. *Combustió* ['cremor', Lacav. 1696, que el dóna a més en sentit figurat de 'dissensió'].

Uredals, format del ll. *uredo, -inis* 'negrelló, paràsit que causa ennegriment del gra'. *Uredòspora*, compost amb el gr. *σπορά* 'espora'.

¹ Belv. 1803, Lab. 1839, duen el verb *adurir* 'cremar' com a antiquat; Raynouard inclou exs. de *adburir* citant de la traducció occitana d'Albucassis (veg. a més en aquest article *comburent*, supra). —

² Cf. Littré s. v. *aduste* «terme de médecine. Qui est brûlé. On donnait autrefois cette épithète au sang et aus humeurs; la sécheresse du corps, la chaleur, la soif, la couleure noire du sang tiré des veines --- étaient les indices de cet état prétendu du sang» i cita a més de Voltaire «un sang aigri et *aduste* qui les rend fous [les hommes] en cent manières différentes». —³ El *DfA.* dóna la seva font com «Albucassim, Ms. Montpellier»; Raynouard (v 451b) cita de la versió occitana d'Albucassis «Am medicina acuta, *comburent*», i «Aquo qu'el foc a *comburiu*», i a més un ex. de *combustio*.

Uredèmetre, urèter, ureteral, ureteritis, uretra, uretral, uretritis, uretro, V. *orina* *Urgència, urgent, urgentment*, V. *urgir*

URGIR, 'ésser urgent', pres del ll. *urgere* 'prémer', 'estrènyer', 'afanyar', 'instar'. □ 1.^a doc.: Belv. 1805.

No ha estat mai gaire usat i té to molt més literari que *urgent* i *urgència*.